

А. І. Бондаренко, кандидат наук
з державного управління,
докторант Навчально-науково-виробничого центру
Національного університету цивільного захисту
України

ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

У статті проаналізовано забезпечення державного регулювання ефективності фінансової безпеки економіки. З'ясовано, що фінансова безпека України означає такий стан економіки, за якого здійснюється зняття соціальної напруженості усередині держави за допомогою росту добробуту населення, зростання престижу країни на світовому рівні та пріоритету національних інтересів, установавання конкурентоспроможності новітніх технологій і видів виробництва та збільшення потенціалу України в зовнішньоекономічному просторі.

Ключові слова: механізми державного регулювання, надання фінансових послуг, фінансова безпека держави.

A. I. Bondarenko. State regulation of providing efficiency of financial security of Ukraine's economy

The article analyzes and assesses the assurance of state regulation of financial security of the economy.

The problem of financial security and its maintenance as a phenomenon which has received recognition, both in the domestic and in the world science is considered. Today, its relevance is only growing. Financial security is an integral part of the development of the economic system, its individual components and the global community as a whole.

It is determined that Ukraine's financial security means a state of the economy in which the elimination of social tensions within the state is carried out through the growth of the welfare of the population, the growth of the prestige of the country on the world level and the priority of national interests, the establishment of the competitiveness of the newest technologies and types of production and the increase of Ukraine's potential in foreign economic space.

It is determined that if the economy is not being developed, then the possibility of its survival, as well as resistance and ability to adapt to external and internal threats, is sharply reduced. Stability and security – the most important characteristics of the economy as a single system. They should not be opposed, each of them characterizes the state of the economy.

The scientific basis for solving these important public tasks is, first and foremost, theoretical work on the mechanisms of state regulation of the formation of mechanisms of financial security of the economy contained in the writings of Ukrainian scholars.

The aim of the article is to analyze the mechanisms of state regulation of the quality assurance of the financial security of the economy.

Key words: mechanisms of regulation of financial services, financial security state.

Постановка проблеми. У зв'язку з глобалізацією, яка економічно і фінансово охопила практично весь світ, у т. ч. й Україну, актуальною є проблема фінансової безпеки нашої країни. У сучасній спеціальній літературі є немало робіт, присвячених різним аспектам глобалізації, що інтерпретують її неоднозначно. Сучасне інформаційне суспільство – це глобалізоване мережеве суспільство, яке є трансформацією відомих принципів суспільства ринкової економіки, внаслідок чого воно набуло нових рис. Йому властива жорстока конкуренція, точніше – гіперконкуренція, яка має універсальний характер: «Нині універсальність конкуренції

виражена в новому капіталізмі. Він є результатом взаємодії міжнародних фінансів, швидких технологічних змін (особливо у сфері інформації, зв'язку і телекомунікацій, а також у біо-технології) і глобальних ринків». Іншими словами, сучасна конкуренція (гіперконкуренція) містить механізми внутрішньої і зовнішньої динаміки, передусім механізми функціонування міжнародних фінансів, необхідні для розвитку глобальної і національних економік у середовищі нового капіталізму або, за іншою термінологією, посткапіталістичного суспільства.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Джерельну основу нашого дослідження склали теоретичні та методологічні принципи організації, державного управління, прогнозування й економіки, що розкриваються в роботах відомих вчених.

Науковою основою вирішення цих важливих державних завдань виступають передусім теоретичні напрацювання щодо механізмів державного регулювання, які містяться у працях Ю.В. Ковбасюка [1], В. Місюри [2], О.П. Орлюк [3], колективу авторів, що досліджували організаційні структури та фінансовий контроль у державному управлінні [4], та в роботах І.В. Розпутенка, який через призму фінансової безпеки досліджує проблеми та здобутки економічного зростання в Україні [5].

Мета статті – проаналізувати стан державного регулювання забезпечення ефективності фінансової безпеки економіки України.

Виклад основного матеріалу. Стратегічні тенденції механізмів державного регулювання фінансової безпеки України мають свою специфіку, зумовлену рядом чинників, що взаємно переплітаються. Передусім стратегічні тенденції фінансової безпеки країни не можуть не виходити з того, що в системі національної (комплексної) безпеки країни особлива роль відводиться економіці і її методам. Свого часу цей момент був відзначений М.М. Потрубачом і Р.К. Максutowим як принцип забезпечення національної безпеки використанням силових заходів і методів або загрози їх застосування. Через свою природу державна влада забезпечує національну (комплексну) безпеку країни, тому їй доводиться займатися проблемами фінансової безпеки, виробляти і здійснювати стратегічне управління фінансовою безпекою. Саме держава як інститут влади «належить до політичної сфери, а рішення, які приймаються нею у рамках економічної політики (а іноді і в інших областях), впливають на економічну ефективність», що припускає облік стану фінансової системи країни.

Сама економічна ефективність визначається результативністю державного управління фінансовою безпекою соціуму, рівнем забезпечення національної безпеки країни в цілому. З погляду національних інтересів в області економіки найбільш актуальним є забезпечення її функціонування в режимі розширеного відтворення, захист інтересів вітчизняних виробників, підвищення інноваційної та інвестиційної активності, суворий контроль за стратегічними ресурсами країни, підтримка наукового потенціалу, здатного затвердити незалежність України. Неможливо вирішити завдання фінансової безпеки тільки за допомогою силового чинника, оскільки в сучасних умовах первинна роль належить власне фінансовій силі [1].

Зараз, коли відбувається процес глобалізації світової економіки, зростає світова економічна взаємозалежність, силові методи примусу все частіше поступаються місцем «м'яким» методам фінансового регулювання. Це означає, що сильний не використовує грубий силовий тиск, а прагне зацікавити слабкого вигодами від співпраці. Ефективність і життєздатність цього механізму державного регулювання значною мірою визначає інші параметри фінансової безпеки, які краще піддаються структуруванню і виміру: якість життя, здійснення фінансового й економічного суверенітету, підтримку економічної і ділової активності, припинення протиправних і збиткових для суспільства дій. У цьому разі слід у виробленні механізмів державного регулювання фінансовою безпекою соціуму враховувати концепцію стійкого розвитку як соціально-економічного, енергетичного й екологічного розвитку.

Ця стратегія стійкого розвитку суспільства повинна брати до уваги тенденції розвитку сучасної світової економіки, які проявляються у вигляді глобалізації і гео економічної конкуренції, щоб задавати ту або іншу концепцію державного регулювання фінансової безпеки соціуму. Аналіз спеціальної літератури показує, що зараз у світі склалася нова глобальна архітектура економічного простору.

Вона включає:

- по-перше, «клуб» високорозвинених держав, чия територія покрита щільною сіткою гео економічних зв'язків, які забезпечують виробництво товарів і послуг на сучасному рівні;
- по-друге, ряд економічних, менш розвинених держав, що перебувають у підлеглому положенні щодо цього «клубу»;
- по-третє, трансрегіональний «архіпелаг», який формується територією та характеризується соціальним хаосом [2, с. 67].

Відбувається випадання значної частини населення багатьох країн світу із системи світових економічних зв'язків через те, що в них панує система традиційних громадських зв'язків або зв'язків, які відповідають попередньому етапу індустріалізації і нині перебувають у кризовому стані. Таким чином, перед нами розгортається картина глобальної архітектури світу, що формується, складається з транснаціональних гео економічних структур і населення, яке випадає з цього процесу та має назву «зовнішній пролетаріат». Оскільки межі «ядра» високотехнологічної цивілізації ще не окреслені остаточно, серед країн точиться конкурентна боротьба за можливість включитися в гео економічну структуру розвинених країн.

У цій боротьбі істотну роль повинні грати задіяні державою механізми державного регулювання фінансової безпеки, націлені на стійкий розвиток національної економіки. Таке державне регулювання фінансової безпеки повинне виходити з об'єктивної оцінки реального стану економіки, прогнозу тенденцій її розвитку. Цілісне концептуальне бачення проблеми фінансової безпеки припускає виділення тієї або іншої сторони, що визначає систему умов, критеріїв і показників, організаційних форм і механізмів захисту вітчизняної економіки від різного роду погроз і втрат систем і національно-державних інтересів. Останні фіксують і виражають те загальне, що об'єднує різні суб'єкти економіки. Саме через категорію національно-державних інтересів сплітаються воедино проблеми економічного потенціалу й економічної потужності держави; стан генофонду нації, передумови й умови її фізичного здоров'я і соціально-культурного процвітання; геополітичні і гео економічні позиції у сучасному світі. У нашому дослідженні особливий інтерес викликає той елемент механізму державного регулювання фінансової безпеки соціуму, який пов'язаний із гео економічним суперництвом різних соціумів сучасного світу.

Специфіка державного регулювання фінансової безпеки України проявляється в її багатоаспектному характері, зумовленому дуже складною структурою сучасного соціуму і глобального співтовариства [3].

Проведений аналіз показав, що Україні слід дотримуватися такої стратегії державного регулювання фінансової безпеки, яка даватиме змогу забезпечити економію ресурсів нафти і газу, відновити устаткування в енергосекторі, перейти до енергозберігаючих технологій, змінити радикально зовнішньоекономічну енергетичну політику. Тому в урядовій стратегії розвитку банківської системи України чітко зафіксоване положення: «З урахуванням необхідності збереження політичного й економічного суверенітету України поставлені завдання з економічного і соціального розвитку країни можуть бути вирішені тільки за високого рівня конкурентоспроможності національної банківської системи країни як «фінансового локомотиву» економіки». Актуалізація підвищення конкурентоспроможності банківської системи України також зумовлена входженням держави в європейський простір, що вимагає забезпечення економічної безпеки і пов'язаної з нею стратегії управління фінансовою безпекою країни.

Нарешті, стратегія державного регулювання фінансової безпеки України не може бути здійснена практично, якщо вона не бере до уваги становлення в ній інформаційного суспільства. Вище відзначалося, що зараз на рівні Кабінету Міністрів України розроблена концепція стратегії розвитку інформаційного суспільства в Україні. У цій стратегії виділені такі визначальні риси інформаційного суспільства [4, с. 91].

По-перше, істотне збільшення у ВВП частки галузей економіки, пов'язаних із виробництвом знань, створенням і впровадженням наукомістких, у т. ч. інформаційних технологій, інших продуктів інтелектуальної діяльності, з наданням послуг в області інформатизації, освіти, зв'язку, а також у зоні пошуку, передачі, отримання і поширення інформації.

По-друге, прискорення науково-технічного прогресу і перетворення наукових знань на реальний чинник виробництва, підвищення якості життя людини і суспільства.

По-третє, участь значної частини працездатного населення у виробничій діяльності, пов'язаній зі створенням і використанням інформаційних технологій, інформації і знання.

По-четверте, істотне розширення можливостей громадян щодо пошуку, отримання, передачі, виробництва і поширення інформації і знання.

По-п'яте, глобалізація економічної, політичної і духовної сфер життя суспільства.

У цій концепції стратегії розвитку інформаційного суспільства в Україні вирішальна роль належить знанням та інформаційним ресурсам, що вимагає практичного застосування основних положень концепції інформаційної безпеки. Це означає, що державне регулювання у сфері фінансової безпеки в Україні обов'язково має враховувати особливості забезпечення інформаційної безпеки країни [5, с. 79].

Висновки з дослідження і перспективи подальших розвідок у цьому напрямі. У цілому, проаналізувавши визначену нами проблематику, можна зробити такі висновки.

По-перше, специфіка державного регулювання фінансової безпеки України скорегована відповідно до особливостей українського суспільства – суспільства лідерського і синкретичного типу, особливостей ділової української культури й особливостей ризику в перехідній економіці.

По-друге, нові моменти державного регулювання фінансової безпеки України зумовлені глобальними трансформаціями її соціуму, що діють у напрямі цивілізації підприємництва, з чим пов'язана стратегія позиціонування фінансової системи в контексті національної і глобальної економіки.

По-третє, особливості державного регулювання фінансової безпеки України виходять із її особливого місця на світовому енергетичному ринку, місця в системі глобально-цивілізаційних енергорентних відносин, недостатньої розвиненості фінансових інститутів і пріоритету розвитку інформаційного суспільства та інформаційної безпеки.

Таким чином, соціологічний інструментарій для дослідження соціологічного аспекту державного регулювання фінансової безпеки найбільш адекватний природі сучасного складно організованого соціуму. Трансформаційна модель зв'язку «суспільство – людина» уможливорює аналітичний розгляд фінансової безпеки в різних зрізах, із різних позицій і дозволяє поєднати їх, знайти адекватний перехід від одного рівня опису до іншого.

Список використаних джерел:

1. Ковбасюк Ю.В. Європейський банк реконструкції і розвитку: аспекти діяльності: монографія. К.: Вид-во УАДУ, 2002. 268 с.
2. Місюра В. Взаємодія як визначальний принцип державного управління в умовах громадянського суспільства. Актуальні проблеми державного управління на новому етапі державотворення: матеріали наук.-практ. конф. за міжнар. участю (31 травня 2005 р., Київ). К.: Вид-во НАДУ. 2005. Т. 1. С. 241.

3. Орлюк О.П. Фінансове право: навч. посіб. К.: Юрінком Інтер, 2003. 528 с.
4. Ціллер Ж., Гавенс Г., Макгуган А. та ін. Основи державного управління: організаційні структури та фінансовий контроль. К.: Центр адаптації держ. служби до стандартів Європ. Союзу, 2010. 206 с.
5. Розпутенко І.В. Економічне зростання в Україні: проблеми і здобутки: метод. вказівки. К.: К.І.С., 2001. 135 с.

References:

1. Kovbasyuk Yu. V (2002). Yevropeyskyu bank rekonstruktsiyi i rozvytku: aspekty diyalnosti [European Bank for Reconstruction and Development: aspects of activity]: monograph. Vyd-voUADU [Press UADU]. Kyiv, 268 p. [Ukraine].
2. Misyura V. (2005). Vzayemodiya yak vyznachalnyu pryntsyv derzhavnoho upravlinnya v umovakh hromadyanskoho suspilstva [Interaction as a Defining Principle of Public Administration in a Civil Society]: materials of Sciences-practice. conf. behind the international participation. Aktualni problem derzhavnoho upravlinnya na novomu etapi derzhavotvorennya [Actual Problems of Public Administration at a New Stage of State-Building]. Press NAPA, Kyiv. T. 1. P. 241. [Ukraine].
3. Orlyuk O.P. (2003). Finansove pravo [Financial Law]. Press Yurinkom Inter, Kyiv, 528 p. [Ukraine].
4. Ziller Zh., Havens G., McGuagan A. and others (2010). Osnovy derzhavnoho upravlinnya: orhanizatsiyini struktury ta finansovyy control [Fundamentals of Public Administration: Organizational Structure and Financial Control] Press Center for adaptation of the state service to the standards of Europe Union. Kyiv. 206 p. [Ukraine].
5. Rosputenko I.V. (2001). Ekonomichne zrostannya v Ukrayini: problemy i zdobutky [Economic Growth in Ukraine: Problems and Achievements] method. instructions. Press K.I.S., Kyiv. 135 p. [Ukraine].